

**Прачук М., Коновальчук І.М. СОЦІАЛЬНО - ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ
ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ //**
**Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті: збірник наукових
праць / за заг. редакцією Н.Є. Колесник, О.М. Піддубної, О.М. Марущак. –**
Житомир: ФО-П «Н.М. Левковець», 2020. – У 2-х ч. – Ч. II. – С. 188-191.

Прачук Марія,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
(Житомирський державний університет імені Івана Франка);

Коновальчук І.М.,
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри англійської мови
з методиками викладання в дошкільній та початковій освіті
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

СОЦІАЛЬНО - ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В останні роки гендерні дослідження стають невід'ємною частиною педагогічних та психологічних наук, а гендерна проблема пронизує різні напрями педагогіки та психології. Тому, в умовах незалежної розбудови держави відбуваються зміни й у системі освіти згідно з новими реаліями та вимогами життя. На сучасному етапі виховання як хлопчиків, так і дівчаток є центральною проблемою психологопедагогічної теорії та практики. Норми поведінки, прийняті в суспільстві щодо виконання чоловіками й жінками певних ролей, визначають права й можливості статей, зміст та характер гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку. Тому проблема гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку потребує дослідження: доцільно проаналізувати усі його особливості, включаючи і соціально – педагогічні фактори цього виховання.

Дослідженню проблеми гендерного виховання приділяли і зараз приділяють велику увагу різні вчені.

З античних часів велику увагу цьому приділяли Платон та Арістотель.

Прихильником теорії вільного виховання вважається Ж. Руссо. Його суть полягає в тому, що виховувати потрібно більше хлопчиків, бо для дівчаток головною функцією є бути матір'ю.

Я. Коменський був прихильником роздільного навчання, однак він не знаходив підстав щоб цілком усунути слабку стать від наукових занять.

Завдання освіти та виховання, з огляду на гендерну проблематику, визначені в працях Т. Говорун, О. Кікінежді, Л. Татарнікової, Н. Чухим та інших дослідників. Однак незважаючи на безліч досліджень вказаної проблеми, насамперед слід виявити соціально – педагогічні фактори гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Мета статті – розкрити зміст поняття «гендерне виховання» та виявити соціально – педагогічні фактори гендерного виховання молодших школярів.

У процесі історичного розвитку суспільства склалися і розвивалися гендерні уявлення та стереотипи, що існують і в сучасному суспільстві. Відмінність норм поведінки, розподіл праці між чоловіками й жінками, своєрідність статі, порівняння однієї статі з іншою – це проблеми, які і зараз актуальні для гендерної педагогіки.

Аналіз педагогічних досліджень дає підстави стверджувати про те, що хлопці та дівчата по-різному ставляться до навчання, по-різному поведуть себе на уроці та мають різний рівень знань. На це значною мірою впливає гендерне виховання.

Гендерне виховання за В. Кравець – це сучасний напрямок методики виховної діяльності вчителя або педагога, який шляхом сприятливої соціалізації дозволяє сформуванню у дитини стійке поняття власної статі [2].

Наразі головним напрямком у педагогіці є особистісно-орієнтований підхід до кожної дитини, формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості, здатної до самопізнання та самоактуалізації. На це значною мірою впливає освітній простір дитини, що супроводжує її від народження і до кінця життя. Тобто від сім'ї, школи до середовища, яке її оточує і в якому вона розвивається і засвоює досвід.

Незважаючи на той факт, що нинішнє суспільство прагне рівності між статтями, всі подальші установки закладаються ще зі школи. Тому значну роль в гендерному вихованні дітей молодшого шкільного віку відіграють вчителі. Їхня готовність до гендерного виховання має комплексний характер та визначається за такими критеріями:

- мотиваційна готовність – вивчення та усвідомлення вчителями свого власного потенціалу та його впливу на хід виховного процесу;
- теоретична готовність – наявність достатнього рівня знань в напрямку гендерного виховання школярів;
- практична готовність – наявність комунікативних, психологічних, організаторських умінь щодо здійснення різних форм гендерного виховання;
- готовність до творчості і співпраці – відкритість і сприйняття всього нового, здатність до експерименту, пошуків та інновацій [3].

У молодшому шкільному віці статеві відмінності проявляються в успішності та поведінці. Узагальнені дані свідчать, що хлопчики важче адаптуються до школи, ніж дівчатка. Дівчатка швидше і краще сприймають і засвоюють новий матеріал. Дівчатка - кращі виконавці, ніж хлопці, їх легше змусити виконувати якесь доручення.

У багатьох педагогічних дослідженнях акцентується увага на те, що хлопці та дівчата молодшого шкільного віку по-різному ставляться до навчання, по-різному поведуть себе на уроках та мають різний рівень знань. Їх цікавлять різні етапи уроку, дівчатка добре розуміють те, що хлопчики сприймають дуже повільно, і навпаки.

Школа виступає для дитини першою і основною моделлю соціального світу. На шкільні роки дитини припадає основний період формування громадянських цінностей, самоусвідомлення себе чоловіком або жінкою. Саме шкільний досвід допомагає засвоїти ті закони, за якими живе дорослий світ та здійснити формування здатності до подальшого саморозвитку та самопізнання.

Гендерне виховання в школі — це процес впливу системи освіти на хлопчиків і дівчаток, що враховує їх відмінності, зумовлені статевою приналежністю, і спрямований на те, щоб вони були готові до виконання прийнятих у даному соціокультурному середовищі гендерних норм і цінностей, моделі чоловічої і жіночої поведінки. Його метою є не лише формування правильного розуміння сутності моральних норм та установок у сфері взаємин статей, але й потреби керуватися ними в усіх сферах діяльності.

Виховання хлопчиків у школі є, загалом, більше важким завданням для вчителів, тому, що для них характерна більша розкутість, „розмашистість” поведінки, більша рухливість і непосидючість. Та нерідко ця активність співіснує з інертністю, інколи пасивністю деякої частини представників чоловічої статі в побуті, в спілкуванні, у взаємодії з представниками жіночої статі. З ними справитись складніше, бо деякі з них можуть сприймати такі риси, як недисциплінованість і неуспішність, як прояв чоловічої поведінки. Ті ж, хто виправдовує очікування вчителів, зазвичай не користуються популярністю та повагою серед однолітків.

Тому, саме роль вчителів, як одного з соціально – педагогічних факторів, у молодшому шкільному віці допоможе уникнути дисгармонійної ролі ідентифікації та статево-вікових криз і праця вчителя не буде зводитися нанівець, так як, саме цей вік являється сензитивним для формування мотиваційної та пізнавальної сфер, гендерної свідомості та самосвідомості, певних установок, ціннісного ставлення до сім'ї та до самої себе. Наступним фактором гендерного виховання є сім'я. У процесі близьких відносин з матір'ю, батьком в дитини з перших днів життя починає формуватися особистість, яка формується не тільки у дитини, але і в її батьків. Батьки впливають нею на дітей. Недарма народна мудрість стверджує: «Який батько, такий і син» [4].

Поведінка батьків у процесі виховання дітей диференційована за ознакою статі: хлопчикам надається більше, ніж дівчаткам, можливостей для самостійного вирішення проблем. Для дівчаток акцент робиться на слухняності, відповідальності та працьовитості, для хлопчиків - на прагненні чогось досягти, змаганні й опорі на власні сили. Результати багатьох досліджень, проведених ученими з різних галузей науки, указують не те, що, урахувавши статево диференціацію, найбільший вплив на виховання сина має батько, а на виховання доньки – матір. Сучасна сім'я часто не має змоги повною мірою реалізувати власний виховний потенціал. Це пов'язано як з особливостями суспільного виховання, так і зі змінами в самій сім'ї: зниженням її інтегративності, порушенням емоційних зв'язків між батьками і дитиною, розлученням батьків тощо. Усе це заважає засвоєнню дитиною норм поведінки, моральних позицій, призводить до порушень в особистісному розвитку.

Велику роль відіграє саме склад сім'ї. Тому що, існують сім'ї, де діти виховуються лише одним із батьків. Бувають ситуації, що хлопчики виховуються у сім'ї тільки з мамою. Тоді, як результат, він буде наслідувати поведінку мами та переймати її. Та з іншої сторони в хлопчика буде формуватися зразкове уявлення про жінку, дружину та матір. Мама може навчити сина відповідальності, чуйності та розуміння іншої людини. Схожа ситуація і з дівчатками, що живуть лише з батьком. Хоч і татусі допомагають дівчині сформувати емоційну незалежність, самодисципліну, разом з цим дівчинці може не вистачати жіночого впливу, прикладу і вона буде різкою та грубою у спілкуванні.

Отже, проблема гендерного виховання не є вирішеною до кінця. Її досліджують різні вчені, даючи різні підходи до її вирішення. На гендерне виховання молодших школярів впливають такі соціально – педагогічні фактори як сім'я та школа, де реалізуються уявлення про сутність чоловічого й жіночого, в цілому. Вчителі мають бути готовими здійснювати гендерне виховання в умовах навчально-виховного процесу, а сім'я – поза його межами. Таким чином, здійснення гендерного виховання стане більш ефективним.

Список використаної літератури

1. Говорун Т. В., Кікінежді О. М., Кравець В. П. Психологія статі. Гендерний та психосексуальний розвиток людини / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді, В. П. Кравець. – Т. : ТДПУ, 2001. – 48 с.
2. Кравець В. П. Гендерна педагогіка : [навч. посіб.] / В. П. Кравець. – Тернопіль : Джура, 2003. – 416 с.
3. Сагарда В., Прокопович Ю, Колесник Л. Актуальність гендерної освіти педагога // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія „Педагогіка. Соціальна робота”. – Вип.8. – Ужгород, 2005. – 175 с.
4. <https://vislovi.in.ua/prykazky-ta-pryslivi-ya-pro-batka/>